

HAN RYNER

Πάνω ἀπὸ τὰ πολλὰ ἐνδεχόμενα τῶν ἐποχῶν καὶ τῶν τόπων μερικά πνεύματα, σπάνια πολὺ, κατορθώνουν νὰ ὑψωθοῦν. Καὶ τὰ ἔργατους, ἀναγκαστικά μονωμένα, ξεφεύγουν κάθε κοινὴ ταξιθέτηση. Ἡ προσπάθειά μας γιὰ νὰ τὰ περιγράψουμε εἶνε πάντοτε ἀδύνατη καὶ οἱ λέξεις δὲν ἔρχονται στὰ τραυλίζοντα χεῖλια μας. Ὅπως διόλου πρωτότυποι αὐτοὶ οἱ ἄνθρωποι βγαίνουν ἔξω ἀπὸ τοὺς τύπους· καὶ πίσω ἀπὸ τὴ φράση πού θὰ ἤθελε νὰ τοὺς κλείσει μέσα στὰ στενὰ τοῦ ὀρισμοῦ ὄρια μένουν ὀλάκεροι, ἀσύλληφτοι. Ὁξω τόπου καὶ χρόνου ζοῦν καὶ μεταμορφώνονται, ἀλλὰ πάνω σ' ἓνα ρυθμὸ διάφορο ἀπὸ κεῖνον πού παρατηροῦμε στὴ ζωὴ τῶν ἐφήμερων ἀνθρώπων : ὁ Han Ryner εἶνε ἓνας ἀπὸ τοὺς ἔξωτικούς αὐτοὺς συγγραφεῖς, ἀπὸ τοὺς μυστηριώδεις αὐτοὺς προφήτες πού κινοῦνται μέσα σὲ μιὰ ἀτμόσφαιρα αἰωνιότητος.

Ὁ συγγραφέας τῶν «Ταξιδιῶν τοῦ Ψυχόδωρου» εἶνε συγχρονα φιλόσοφος καὶ ποιητής. Μυαλὸ διαπεραστικὸ καὶ φωτεινὸ ἀλλὰ καὶ κλίση πρὸς τὸ ὄνειρο, τὸν ἔρωτα καὶ τὸ λυρισμὸ. Ὁ Han Ryner θέλει τὴν ἀλήθεια τῆς φιλοσοφίας του, γραμμένη πάντοτε, σὲ ποιήματα γεμάτα ὁμορφιά, ἁρμονία καὶ σαφήνεια. Τὸ φιλοσοφικὸ ἔργο του εἶνε ἔργο ἠθικολόγου καὶ μεταφυσικοῦ. Ἀλλὰ καὶ πάλι ἂν καὶ ἡ ἠθικὴ του δὲν πηγάζει ἀπὸ τὴ Μεταφυσικὴ του, ἡ δευτέρη δὲν παρεκλίνει ἀπὸ τὴν πρώτη. Γιατὶ ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος ἀγνωστικός, ὁ H. Ryner δὲν κάνει τὴν ἀνοησία νὰ χτίσει νόμους τῆς ζωῆς πάνω στὶς φευγαλέες μορφὲς ἑνὸς παλατιοῦ ὀνειρῶν· καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τοῦ φαινότανε ὄχι πολὺ τίμιον νὰ σχεδιάσει μέσα στὸ Ἀπόλυτον τὸ ὁποῖο πραγματικὰ δὲν εἶνε παρὰ προσωπικὴ τάση ἢ ἐπιθυμία ὑποκειμενικῆ. Ἐνα μεταφυσικὸ σύστημα δὲν πρέπει κατ' ἐκείνον νὰ ἔχει ἄλλο χαραχτῆρα ἀπὸ τὸ χαραχτῆρα τῆς ὠραιότητος. Πρέπει νὰ εἶνε ἓνα ὄνειρο ἁρμονικὰ μπλεγμένο, ἀγαπητὸ, λεπτὸ καὶ χρωματισμένον καὶ νὰ ἐκφράζει τὴν Ἀλήθειαν σὲ μέτρο μάλιστα πού νὰ μποροῦσε νὰ τὸ κάμει καὶ ἓνα ποίημα. Ἔτσι ὁ H. Ryner λεπτὸς καλλιτέχνης καὶ ποιητῆς θαυμάσιος ἀρέσκειται στὴ φαντασίαν τῆς ἀναλογίας. Εὐχαριστιέται νὰ δένει νὰ λύνει καὶ νὰ ξαναδένει ἀκατάπαντα τὸ φάδι τῶν ποιημάτων του, ὅπως δένουν λύνουν καὶ ξαναδένουν οἱ κλωστὲς πού φαίνουν τὴν ἁρμονίαν τοῦ Κόσμου.

Ἄν στὴ Μεταφυσικὴ ὁ H. Ryner εἶνε σκεπτικιστῆς — ὁ ἀγνωστισμὸς διαφέρει ἀπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Σκεπτικισμοῦ; — εἶναι δογματικὸς στὴν ἠθικὴ. Στὸν πραχτικὸ βίον καμμιά ἀνάγκη βεβαιότητος τῶν πέραν πραγμάτων. Ὅλα τὰ στοιχεῖα τῆς εὐτυχίας βροσκοῦνται σὲ ὅλους κ' ἡ ἠθικὴ δὲν εἶνε παρὰ τέχνη νὰ τὰ ἀνακαλύψει καὶ νὰ τὰ μεταχειριστῆι τὸ καλλίτερον. Ἐκινῶντας λοιπὸν ἀπὸ τὸ «γνώθι σαῦτόν» τῶν Ἑλλήνων ὁ συγγραφέας τοῦ ὑποκειμενισμοῦ ἐδημιούργησε μιὰ ἀπὸ τὶς πειρὸ γόνιμες καὶ σαφεῖς ἠθικὰς πού ὑπάρχουν καὶ ἀκόμα καὶ ἀπὸ τὶς πειρὸ μεστωμένες. Ὁ ἔξωτερικὸς καταναγκασμὸς πού γεννᾷ ὅλες τὶς δουλοπρέπειες, θλιβερὸς σὲ κεῖνον πού

θέλει νὰ ζήσῃ σταμάτησε. Δὲν μένει πιά παρὰ νὰ γνωρίζεις νὰ διαβάξεις τὸ ἑσωτερικὸ βιβλίον.

Πραγματικὰ δὺὸ ἠθικὲς ὑπάρχουν· στοὺς προσκυνητὲς ποὺ ζητοῦν μιὰ συμβουλὴ πρὶν ταξειδέψουν, ὁ πνευματικὸς τοὺς δίδει μιὰ, τὸ καταλληλότερον μέσο καὶ τὸ πειὸ εἵκοιο στὰ ἔξωτερικὰ σκόπη, φεγγίτες εὐχάριστοι ποὺ θὰ διευκολύνουν τὸ δρόμον τοῦς. Ἄλλὰ στὰ ἑρωτήματα τῆς συνείδησης ὁ φρόνιμος ἀπαντᾷ. Ὁ ἄνθρωπος ποὺ ὑπακούει στὸ χαρακτηριστικὸ πρόβλημα Ἰμπεριατὶφ καὶ βαδίζει μὲ τὸ ρυθμὸ τῆς καρδιάς του εἶνε μιὰ διαύγεια. Γι' αὐτὸν ἀποβαίνουν ἀνώφελα τὰ τεχνάσματα μὲ τὰ ὁποῖα ὁ χυδαῖος προσπαθεῖ νὰ πιάσει λίγο λιποθυμισμένο φῶς γιὰ νὰ φωτίσει τὸ δρόμον του. Μὲ τὸ μονοπάτι ποὺ ὀδηγεῖ στὶς κορυφές ὁ H. Ryner ἔφτασε στὰ σιωπηλὰ καὶ ἀπόμονα μέρη «ὅπου ὁ σοφός, χωρὶς ποτὲ νὰ ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὸ ποίμνιό του» γίνεται φῶς.

Κυριότης τοῦ ἑαυτοῦ τοῦ ποὺ δίχα τῆς μορεῖ νάχει στιγμαία εὐχαρίστηση ἀλλ' ὄχι καὶ διαρκῆ εὐτυχία· εὐχάριστη ἀπόσπαση· περιφρόνηση τῶν τυχαίων· ἀνεκτικότης καὶ καλωσύνη· μυστικότης· ἐπιθυμία ἁρμονίας καὶ μέτρον· τέλος ἀγάπη. Αὐτὰ εἶνε τὰ διάφορα πατώματα τοῦ ἔνδοξου μεγάρου ποὺ ἔχτισεν ὁ H. Ryner. Στὸ ἰσόγειο ὁ Ἀρίστιππος καὶ οἱ μαθητὲς του μαζεύονται κάποτε· ἀλλὰ στὸ ἀνθισμένο τεράτσο του ποὺ στεφανώνει τὸ οἰκοδόμημα, ὁ Ἰησοῦς καὶ ὁ ἰδιοκτῆτης τοῦ Σπιτιοῦ συχνὰ περιπατοῦν. Καὶ παρατηρῶντας μπροστὰ τοὺς μέσα στῆ βραδυνῇ ραθυμία τὴν ναρκωμένη πεδιάδα ἀγαποῦν τὴ ζωὴ καὶ τοὺς ἀνθρώπους σιωπηλὰ.

Ὁ H. Ryner εἶνε ἀκόμα καὶ πολλὸν μέγας συγγραφέας. Τὴ βαθεῖα πρωτοτυπία τῶν φιλοσοφικῶν ἰδεῶν του τὴν ἀποδίδει σὲ μιὰ γλώσσα θανμάσια γιὰ τὸ λυρικὸ μεγαλεῖο καὶ τὴν ἁρμονικὴ τῆς τελειότητα. Τὸ ὕφος του μοιάζει κάποτε μὲ στίχους μὲ τὴ μουσικὴ του καὶ τὴ σοφὴ πτώση τοῦ ρυθμοῦ του καὶ μὲ πεζὸ λόγο στὴν ἐλευθερία του. Καθαρὴ ἀκόμα καὶ σὰν τοῦ Ἀνατολ Φράνς, ἡ φράση τοῦ H. Ryner εἶνε πειὸ δυνατὴ καὶ πειὸ μεγαλοπρεπής. Εἶνε ἄξια νὰ ἐκφράσει ὅλες τὶς λεπτότητες καὶ ὅλες τὶς φαντασίες τῆς σκέψης. Εἶνε σὰν μιὰ ἀνοιχτὴ ἀγορὰ, τυλίγεται καὶ ξετυλίγεται πάνω στὴν ἰδέα καὶ στὸ σύμβολο. Γνωρίζει νὰ εἶνε σκοτεινὴ μὲ ἕνα τρεμούλιασμα φῶτος· ἀλλὰ γνωρίζει σύγχρονα νὰ γίνεται καὶ φωτεινὴ μὲ μόλις ἕνα τρεμούλιασμα ἀμφίβολης σκοτεινότητος. Στὰ χεῖλη τοῦ ποιητῆ οἱ περίοδοι προχωροῦν πότε ἀργὰ πότε γλίγορα καὶ οἱ φράσεις ξεχειλοῦν πάνω στὶς ἄλλες σὰν ποὺ χτυποῦν τὰ κύματα πάνω στὸ ἀκρογιάλι.

Διδάσκαλε εἶσαι ἁρμονία! Μὲ σένα συμφιλιώνονται σὲ μιὰ ζωντανὴ σύνθεση, ἡ Ἐλευθερία καὶ ἡ Ἐπιστήμη, ἡ Ποίηση καὶ ἡ Σκέψη, ἡ Ἰδέα καὶ ὁ Λογισμὸς, ἡ Ἑλληνικὴ Σοφία, ἡ Ἐβραϊκὴ Δικαιοσύνη καὶ ἡ Χριστιανικὴ Ἀγάπη. Γι' αὐτὸ κάποτε σὲ ὄρες ρεμβασμοῦ ποὺ αἰσθάνουμαι νὰ γεννιέται μέσα μου ἡ Διάσθηση τῶν ἀοράτων πραγμάτων καὶ τοῦ μυστήριου, μοῦ φαίνεται πὼς βλέπω τὸν Πλάτωνα νὰ σὲ χαιρετᾷ τὸν Ἐπίκτητον νὰ σοῦ χαμογελάει καὶ τὸν Ἰησοῦ νὰ σὲ ἀγκαλιάζει.